

Veel leerkrachten in het VO in het buitenland werken met kleine groepen leerlingen van verschillende leeftijd en niveau. Hoe gaat u het beste om met deze verschillen, hoe geeft u alle leerlingen het onderwijs dat ze nodig hebben en gaat u om met de leerstof? Fros van de Maden geeft tien aandachtspunten aan voor wie wil differentiëren in heterogene taalklassen. Fros werkt sinds 1985 als docent Nederlands en NT2 en gaf in 2011 de cursus 'Uitdagend Nederlands in het VO' op de Bijscholing.

VAN KLASSIKAAL NAAR GEDIFFERENTIEERD

Neem
zelf
initiatieven

1

Wie gedifferentieerd onderwijs wil geven, moet zelf aan de slag. Bij daadwerkelijke vernieuwingen in de klas bent u als leerkracht de ervaringsdeskundige en de spil. Begin klein: stel uzelf een paar concrete doelen op dit gebied en concentreer u daarop. Zodra deze vernieuwingen goed in uw lessen zijn geïntegreerd, bedenkt u de volgende stap. Klop vooral aan bij het bestuur met gefundeerde verzoeken om financiële of facilitaire ondersteuning.

4
Gebruik
ICT

2
Analyseer de leervragen

Het uitgangspunt bij differentiatie zijn de leervragen van uw leerlingen. Analyseer die met behulp van het Referentiekader Taal (www.taalenrekenen.nl). Gaat het om verschillen in taalbeheersingsniveaus, zoals 1F of 2F? Of om bepaalde (deel)vaardigheden? Of om verschillen in studievvaardigheid? Wat voor de een 'n eitje is, vindt de ander knap moeilijk. Maak een overzicht van de verschillen waar het om gaat. Vraag u vervolgens af of er binnen uw klas groepjes of duo's te vormen zijn, die (tijdelijk) kunnen samenwerken.

3 Lees, leer en communiceer

Profiteer van wat anderen al hebben uitgezocht en ontwikkeld. Laat u op weg helpen door 'Het vak Nederlands in het voortgezet onderwijs' (red: Tiddo Ekens), een recente publicatie van NOB op 'Mijn School' waarin u een actueel overzicht van leermiddelen vindt. Schaf leermiddelen aan die passen bij de diverse leervragen van uw leerlingen. Lees handboeken, publicaties over differentiatie en vaktijdschriften. Een goed uitgangspunt hierbij is 'Het didactische werkvormenboek – Variatie en differentiatie in de praktijk' (Piet Hooegeveen en Jos Winkels, Uitgeverij Van Gorcum, ISBN 90 232 4067 7). Dit biedt een schat aan relevante informatie. Zoek daarnaast contact met collega's die ook willen differentiëren, bijvoorbeeld door deel te nemen aan de NOB Bijscholing. Wissel mailadressen en telefoonnummers uit en houd elkaar op de hoogte via 'Mijn School'.

Naast boeken is er veel (gratis) software beschikbaar waarmee u aan (deel)vaardigheden kunt werken. Ideaal voor als u wilt differentiëren, want leerlingen kunnen er zelfstandig mee werken. Maak voor uw leerlingen een lijst met taalwebsites op internet. Bijkomend voordeel van ICT is dat u tijdens de les de mogelijkheid heeft om leerlingen individueel te begeleiden. Niet elke school heeft (voldoende) pc's. Misschien kunnen leerlingen hun eigen laptop meebrengen.

5 Werk met projecten

In heterogene taalklassen kunnen leerlingen op verschillende niveaus naast elkaar werken in een project, omdat projecten talrijke mogelijkheden tot differentiatie bieden. Sommige methodes, zoals Op niveau en Nieuw Nederlands, bieden kant-en-klare projecten, maar u kunt ook zelf een project op maat ontwerpen.

Twee leerkrachten met ervaring met gedifferentieerd onderwijs

Marietti Burgers, De Oranje Draak in Shanghai, China, geeft les aan vijf groepen in het NTC VO.

"Ik geef les aan combinatiegroepen van verschillende leerjaren, maar ook binnen een jaargroep werken leerlingen op verschillende niveaus. Daarom moet ik mijn lessen goed plannen en organiseren. De leerlingen krijgen elke week een schema met lesstof en huiswerk. Wanneer de ene groep leerlingen een toets heeft, kan ik de anderen instructie geven. Als ze in tweetallen of groepjes werken, hebben ze steun aan elkaar en geef ik individuele hulp. Sommige onderdelen doen we gezamenlijk, zoals de lessen rond Nieuwsbegrip, Fictie, Woordenschat en de cultuurochtenden en -opdrachten. Aan spelling en grammatica werken ze in tweetallen of individueel. Ook differentieer ik naar tempo en de hoeveelheid opdrachten. Leerlingen die goed presteren, kunnen sneller door de stof heen. Als ze zelfstandig op de computer oefenen, heb ik mijn handen vrij om anderen te helpen. Leerlingen vinden het leuk om speels met taal bezig te zijn. Daarom gebruik ik coöperatieve werkvormen als 'mix and match' bij taalwoorden en voorzetsels, het voorspellen van het eind van een tekst en het in juiste volgorde leggen van stukjes tekst. Zo zijn ze creatief bezig met taal en houd ik hen gemotiveerd."

Tips van Marietti

- www.cambiumned.nl
- www.bruuttaal.nl
- www.beterspellen.nl

Lees op de volgende pagina de ervaringen van Mirjam Baarsen >

Zorg voor een goede planning en organisatie

6

Leerkrachten van heterogene groepen zijn als regisseurs, ze moeten goed kunnen plannen en organiseren. Een paar tips:

- Maak studiewijzers per leerling of niveaugroepje, zodat iedereen direct aan het begin van de les met de eigen taken aan de slag kan.
- Toets de leerlingen tijdens hetzelfde lesuur, zodat er in alle rust gewerkt kan worden.
- Werk volgens een vaste structuur: dinsdag is een reguliere taalles, donderdag doen we projecten of software.

Wat betreft organisatie: archiveer zorgvuldig wat u heeft ontwikkeld. Digitaal is het handigst, want dan kunt u opdrachten bij hergebruik makkelijk aanpassen.

7 Gebruik naast toetsen ook assessments

Bij het verwerven van een taal gaat het om vaardigheden. Beoordeel uw leerlingen daarom ook in assessments. Zij kunnen bijvoorbeeld in een discussie of projectpresentatie laten zien op welk niveau ze een bepaalde vaardigheid beheersen. Dat kan ook goed in heterogene groepen. Assessments geven leerlingen een beeld van hun eigen niveau ten opzichte van dat van andere leerlingen. Een voorwaarde is dat u de eisen (criteria) per niveau expliciet maakt, zodat iedere leerling weet waarop u hem beoordeelt.

Gooi groepsactiviteiten niet overboord

8

Als het om vaardigheden gaat kunnen leerlingen altijd van elkaar leren. Gespreksvaardigheid bijvoorbeeld is complex. Er wordt een beroep gedaan op presentatietechniek, discussietechniek, tekstopbouw, formuleren, uitspraak enzovoort. Deze deelvaardigheden ontwikkelen zich niet bij iedereen op dezelfde manier en in hetzelfde tempo. Alle deelnemers aan een oefening in gespreksvaardigheid kunnen dus van elkaar leren. Onderschat ook het belang van sociale hechting niet. Met name in de puberteit hebben leerlingen sterk de behoefte om deel uit te maken van een groep. Juist taallessen kunnen goed een sociale functie hebben, omdat het bij het taalonderwijs om communicatie gaat. Activerende werkvormen zijn erg geschikt om op verschillende niveaus samen te werken. Een aanrader is het onlangs verschenen boek 'Actief met Taal' (Dieuwke de Coole en Anja Valk, Uitgeverij Coutinho, ISBN 97 890 4690 1984). Tot slot: de meeste leerlingen doen graag een taalspelletje. Plezier beleven aan taal is altijd stimulerend. Met een uitdagend spelletje heeft u een ingedutte groep leerlingen zo weer bij de les.

Neem de tijd

9

Gun uzelf de tijd om uw onderwijs te vernieuwen. Al doende leert u wat wel en niet werkt. Pas na een tijdje zult u zien wat differentiatie u en uw leerlingen oplevert. Wees niet bang om fouten te maken, maar beschouw ze als mogelijkheden om iets te leren. En stel redelijke eisen aan uzelf.

Overigens zal het voor uw leerlingen ook wennen zijn om gedifferentieerd te werken. U vraagt een zelfstandiger houding van ze. Sommigen zal de omschakeling zeker moeite kosten, geef ook hen de tijd.

Meer info op
www.frosvandermaden.nl

Zoek uw eigen weg

Vele wegen leiden naar Rome. Ontwerp een flexibel curriculum dat bij uw docerstijl past en voldoende uitdaging en afwisseling biedt aan uw leerlingen. Sta ook open voor suggesties van de leerlingen zelf. Zij hebben soms prachtige, frisse ideeën. Actief meedenken over leerprocessen verhoogt niet alleen de betrokkenheid van leerkrachten, maar ook van leerlingen.

Mirjam Baarsen, De Taaltoekel in Addis Ababa, Ethiopië, geeft les aan VO 3 en 4.

"In VO 3 werken twee leerlingen op vmbo- en een op havoniveau, in VO 4 zitten vier havoleerlingen.

Binnen de combinatiegroep zijn verschillen in niveau, interesse en leerstijl. De taalsituatie thuis is divers. Leerlingen werken naar verschillende examens toe.

Allemaal aspecten waarmee ik rekening houd om het maximale

eruit te halen. We gebruiken het activiteitenboek van Nieuw Nederlands om de leerdoelen goed in het oog te houden. Bij groepsopdrachten krijgt elke leerling een eigen rol en taak. Het liefst laat ik ze samenwerken, want dat is goed voor de spreekvaardigheid. Spreekbeurten zijn klassikaal en ook binnen projecten is veel ruimte voor samenwerking. De leerlingen van VO 4 maken een tijdschrift: artikelen schrijven, een ingezonden brief, interviews. Ze kijken elkaars werk na. De een is sterk op inhoud, de ander op vorm. Het tijdschrift is voor ouders van tieners in Ethiopië en behandelt onderwerpen als uitgaan, kleding en bijvoorbeeld het omgaan met een tiener die geen huiswerk wil maken. Dat het tijdschrift echt gedrukt gaat worden, motiveert enorm."

Tips van Mirjam

- Praat met leerlingen om een beeld te krijgen van hun interesses en ideeën over hun toekomst.
- Neem zo mogelijk contact op met de dagschool, die informatie helpt je om de leerdoelen in het NTC nog beter te selecteren.
- Focus niet alleen op het examen, maar houd voor ogen waar de leerlingen naar toe willen en besteed aandacht aan alle taaldomeinen.
- www.sevendays.nl